

Gelencsér Katalin

Közművelődési vitairatok

Török József a közművelődés világának kiemelkedő jelentőségű személyisége. 40 évig végzett népművelő, művelődésszervező, kulturális menedzser, kulturális referens tevékenységét, különböző hatáskörü beosztásainak ellátását mindig a jó ügy érdekében maximálisan megtehető értékőrző, értékközvetítő feladatnak, az emberi boldogulást ismeretkínálattal, képességfejlesztéssel segítő lehetőségnek tekintette. Vele született adottságai – a rendkívül finom és diszkrét megfigyelőképesség, a jelenségek okait kutató következetesség, a kiváló memória és logika; a konfliktusokban várható feszültségeket, következményeit is vállaló közösségi értékrendje – már pályafutása kezdetétől megbecsült kollégává tették.

Egész pályafutását a kiszolgáltatottak, a tudatlanok műveltséghiányának pótlása, a klubok, a közösségek szolidáris együttműködésének kezdeményezése, segítése jellemezte. Munkaköreinek elvárt, természetes feladatai mellett mindig több tennivalót talált, teljesített, mert hitvallása szerint a közösségi művelődés hatékony szervezése olyan komplex feladat, amelynek minden elemére tekintettel kell lenni, megvalósulását elő kell segíteni. A választott pályát hivatásnak tekintette s ehhez minden lehetséges felsőfokú végzettséget megszerzett. Sokoldalú érdeklődése körébe azonban bekerültek azok a hivatásos tudományt nem érdeklő tapasztalatok, kapcsolatok is, amiket a programjaiban

résztevő fiataloktól, felnőttektől, idősektől, kollégáktól kaphatott.

Török József azon kevés példaértékű közművelődési szakemberek egyike, aki ezeket a tapasztalatokat, jelenségeket, a megszerzett szaktudás birtokában egyszerűségüket, egyediségüket képes volt mindenkor a népművelés, a szociológia, az andragógia, a pedagógia világának értékrendszere alapján értelmezni, a mindennapiság világából tudományos igényességgel rögzíteni, megörökíteni.

Egy-egy település közösségi művelődésének hatékonysága, ha valós emberi, közösségi, társadalmi szükségletekre reagál, megnövelheti a település népességének élet- és képességmegtartó lehetőségeit, fejlesztő ösztönzőit és a település népesség-megtartó erejét is. Ezért a közművelődési szakembernek nemcsak szűken értelmezett kulturális kínálatokkal kell szolgálnia a vonzerőt, hanem a megélhetéshez, a meg- és ott-maradáshoz szükséges információkkal is.

Az önkormányzati törvény alapján 1989-től zömében politikai alapon, négy évre választott – kulturális szempontból laikus – képviselő-testületek és – a közalkalmazotti törvény alapján öt évre kinevezett – közművelődési intézmény igazgatók elképzelései az intézmény helyi, megyei funkcióiról sokszor nem harmonizálnak. Ez sok kifejezett és látenszen létező konfliktus forrása. A helyi társadalom valós információszükségletei mellett mindig jelen van a

helyi hatalom intézményi elvárás-rendszer is. Ez nagyon kényes probléma, mivel a szakmához képest laikus képviselő-testület nevezi ki az intézmény működéséért felelős igazgatót, s fogalmaz meg vele szemben gyakran reprezentációs jellegű elvárásokat, hagyja jóvá költségvetését, működési köreit. Ez is számos feszültség forrása lehet. A közművelődési szakember széles társadalmi rétegekkel, képviselőivel kerül közvetlen emberi, társas kapcsolatba. Hidat kell képeznie az eltérő igények között, ami tevékenységének intézményi és anyagi támogattságában szintén lényeges lehet. Nem könnyű feladat.

A közművelődés világában kifejtett tevékenység a siker és a kudarc bokros lehetőségeit kínálja szervezőinek Ennek oka is számos lehet. Közülük egyik az időjárás, mert az eső, a csúszós út távol tarthatja az érdeklődőket, de egy azonos időpontra szervezett érdekes civil program, vagy helyi jelentős személy temetési időpontja is beleszólhat abba, hogy azon hányán vesznek részt. Mindig a szervező szakembert hibáztatják, ha a meghívott vendég késik, vagy el sem jön, netán az elvárt színvonal alatt adja elő produkcióját. A helyi közművelődés igazi lényegét a tartós folyamatossággal működő klubok, körök, tanfolyamok, közösségi aktivitások jelentik.

A könyv a tanulmányok születési időpontjai alapján közművelődés-történeti tankönyv is lehetne, mert a pályára készülő fiatal belőle szembesülhetne, hogy szakemberként milyen sok érték, feladat vár rá. Az írások legfőbb jellemzője az emberi gondok érzékelése, megértése, megoldása iránt létező sokoldalú figyelem, a tapintatos érdeklődés, a cselekvési körben élők személyes kompetenciájának, boldogulásának közösségi lehetőségeinek fejlesztési szándéka.

Olyan szakember írásainak gyűjteménye ez a könyv, aki nemcsak gyakorolja, hanem reflektálja, kutatja, szervezi mindenkori munkakörének iskolán kívüli, közösségi művelődést érintő társadalmi gyökereit, aktuális feladatait. Szemléletesen, izgalmasan szól arról a sok örömről, amit a közösségi művelődés ösztönzése, szervezése, tapasztalatainak tanítása jelent.

Nemcsak a kulturális szakemberek, hanem a városok, a csekély lélekszámú települések szellemi életének gondozásáról, az élő hagyomány és a helytörténeti kincsek, a helyi identitás őrzéséről és fejlesztéséről felelősen gondolkodó helyi politikai vezetők, az értelmiségi létet komolyan vevő szakemberek számára is példatár, sok ötlet forrása ez a mű. Tanulmányozását, információinak széleskörű ismertetését jó szívvel ajánlom.

(Török József: Vitairatok kultúráról, közművelődésről. Zempléni Múzsza Alapítvány, Sárospatak, 2014. ISBN 978-963-08-8966-7. A kötetre az előszó közzétételével hívjuk fel olvasóink figyelmét. A kiadvány letölthető: www.zemplenimuzsa.hu)